

Prosiect Taith Llwybr 2: Datblygu a Hyrwyddo Addysg Ieithoedd Lleiafrifol

Adroddiad Gwerthuso Terfynol ac Effaith

Prosiect Taith Llwybr 2: Datblygu a Hyrwyddo Addysg Ieithoedd Lleiafrifol

Dysgu o New Brunswick a Québec, Canada i Gryfhau Addysg Cyfrwng Cymraeg yn Wreccsam

Medi 2024

**Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam
Addysg ac Ymyrraeth Gynnar**

Ariennir gan
Lywodraeth Cymru
Funded by
Welsh Government

Adroddiad Gwerthuso Terfynol ac Effaith

Prosiect Taith Llwybr 2: Datblygu a Hyrwyddo Addysg Ieithoedd Lleiafrifol

Dysgu o New Brunswick a Québec, Canada i Gryfhau Addysg Cyfrwng Cymraeg yn Wreccsam

Hyd y Prosiect: 24 Mis

Partneriaid y Prosiect: Cyngor Bwrdeistref Sirol Wreccsam, Clwstwr Ysgolion Cyfrwng Cymraeg Wreccsam, Gwasanaeth Trochi Cymraeg Wreccsam, partneriaid addysgol yn New Brunswick a Québec, Canada.

Crynodeb Gweithredol

Sefydlwyd y prosiect cydweithredol rhyngwladol hwn a ariannwyd gan Taith i archwilio sut mae un o systemau addysg ieithoedd lleiafrifol mwyaf llwyddiannus y byd wedi datblygu, cynnal ac ehangu addysg ddwyieithog. Trwy ymweliadau â sefydliadau addysgol, adrannau'r llywodraeth, sefydliadau ymchwil, canolfannau trochi ac asiantaethau cymunedol ar draws New Brunswick a Québec, ymchwiliodd cyfranogwyr y prosiect i ddulliau sydd wedi cynyddu cyfranogiad mewn addysg ieithoedd lleiafrifol yn llwyddiannus, cryfhau caffael iaith a hyrwyddo dwyieithrwydd ar draws cymunedau.

Cynhaliwyd y prosiect yn ystod cyfnod pwysig o ddatblygiad addysg cyfrwng Cymraeg yn Wreccsam. Creodd gweithrediad y Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg (CSCA), uchelgeisiau Cymraeg 2050 a thrafodaethau cenedlaethol sy'n datblygu ynghylch fframweithiau dilyniant iaith gyfle i archwilio modelau rhyngwladol llwyddiannus ac i nodi gwersi y gellid eu haddasu'n lleol a'u rhannu'n genedlaethol.

Roedd y prosiect yn cynnwys arweinwyr ysgolion, swyddogion awdurdod lleol ac ymarferwyr trochi yn gweithio mewn tair ffrwd ymchwil oedd yn canolbwyntio ar gaffael iaith, arweinyddiaeth strategol ac ymgysylltu cymunedol. Gyda'i gilydd, darparodd y ffrydiau gwaith hyn ddealltwriaeth gynhwysfawr o'r systemau, strwythurau a phartneriaethau sy'n sail i addysg ieithoedd lleiafrifol lwyddiannus.

Daw'r gwerthusiad i'r casgliad bod y prosiect wedi rhagori ar ei amcanion a'i nodau gwreiddiol. Mae wedi dylanwadu'n uniongyrchol ar addysgu a dysgu, llywio cynllunio strategol, cryfhau arbenigedd proffesiynol, gwella cydweithio rhwng partneriaid addysgol a chynyddu dealltwriaeth o sut y gall addysg ieithoedd lleiafrifol ffynnu drwy berchnogaeth gymunedol ar y cyd.

Yn bwysicaf oll, mae'r prosiect wedi atgyfnerthu'r egwyddor nad yw twf ieithoedd lleiafrifol yn dibynnu ar ysgolion yn unig. Mae datblygiad iaith

Ilwyddiannus yn gofyn am system gydgysylltiedig lle mae ysgolion, teuluoedd, cymunedau, cyflogwyr, awdurdodau lleol a llywodraeth genedlaethol yn gweithio gyda'i gilydd i greu amgylcheddau lle mae'r iaith yn weladwy, yn cael ei gwerthfawrogi ac yn cael ei defnyddio.

Cefndir a Chyd-destun y Prosiect

Mae Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Wreccsam yn nodi tair blaenoriaeth allweddol:

1. Hyrwyddo addysg cyfrwng Cymraeg.
2. Datblygu darpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol cyfrwng Cymraeg gadarn.
3. Datblygu sgiliau Cymraeg ymhlith y gweithlu.

Wrth i Wreccsam ddechrau gweithredu ei chynllun strategol deng mlynedd, roedd angen clir i ddysgu o awdurdodaethau sydd wedi sicrhau llwyddiant sylweddol wrth ddatblygu system addysg ieithoedd lleiafrifol.

Adnabuwyd New Brunswick fel lleoliad ymchwil delfrydol. Fel unig dalaith swyddogol ddwyieithog Canada, mae wedi datblygu sector addysg Ffrangeg ffyniannus er ei bod yn gweithredu mewn cyd-destun lle mae Saesneg yn brif iaith. Mae'r dalaith wedi sefydlu systemau effeithiol ar gyfer:

- Caffael iaith.
- Addysg drochi.
- Ymgysylltu â theuluoedd.
- Gweithredu polisi.
- Datblygu'r gweithlu.
- Cyfranogiad cymunedol.
- Cynhwysiant a hygyrchedd.

Roedd ymchwil a gynhaliwyd eisoes gan Lywodraeth Cymru wedi tynnu sylw at lwyddiant rhaglenni trochi hwyr yn New Brunswick. Fodd bynnag, roedd prosiect Wreccsam yn ceisio mynd ymhellach drwy archwilio'r ecosystem gyfan sy'n cefnogi twf ieithoedd lleiafrifol.

Y cwestiwn sylfaenol a oedd wrth wraidd y prosiect oedd:

Sut gall Wreccsam ddysgu o brofiad New Brunswick er mwyn cryfhau addysg cyfrwng Cymraeg a chyfrannu'n ystyrlon at uchelgeisiau Cymraeg 2050?

Amcanion y Prosiect

Roedd y prosiect yn ceisio:

Amcan 1

Ymchwilio i fodelau llwyddiannus o dwf ieithoedd lleiafrifol ac addysg ddwyieithog.

Amcan 2

Archwilio methodolegau caffael iaith a throchi sy'n gwella canlyniadau dysgwyr.

Amcan 3

Archwilio gweithrediad y Fframwaith Cyfeirio Ewropeaidd Cyffredin ar gyfer ieithoedd (CEFR).

Amcan 4

Ymchwilio i sut mae llywodraeth, awdurdodau lleol a sefydliadau addysgol yn cydweithio i gefnogi addysg ddwyieithog.

Amcan 5

Archwilio dulliau o gefnogi dysgwyr ag Anghenion Dysgu Ychwanegol mewn lleoliadau dwyieithog.

Amcan 6

Deall sut mae teuluoedd nad ydynt yn siarad Ffrangeg yn cael eu hannog i ymgysylltu ag addysg ddwyieithog.

Amcan 7

Cryfhau gweithrediad Cynllun Strategol Cymraeg mewn Addysg Wreccsam.

Amcan 8

Creu canfyddiadau y gellir eu rhannu'n lleol, yn rhanbarthol ac yn genedlaethol i gefnogi addysg cyfrwng Cymraeg ledled Cymru.

Methodoleg y Prosiect

Er mwyn sicrhau ymdriniaeth gynhwysfawr o themâu'r ymchwil, trefnwyd y cyfranogwyr yn dair ffrwd waith.

Ffrwd Waith Un: Caffael iaith a Throchi

Canolbwyntiodd y grŵp hwn ar:

- Fframweithiau caffael iaith.
- Methodolegau trochi.
- Datblygu llythrennedd a llafaredd.
- Trefniadau pontio.
- Llwybrau dilyniant iaith.
- Gweithredu'r CEFR.

Y cyfan o fewn cyd-destunau dwyieithog.

Ymwelodd cyfranogwyr ag ysgolion, canolfannau trochi, ymchwilwyr a phrifysgolion.

Ffrwd Waith Dau: Arweinyddiaeth Strategol a Llywodraethu

Canolbwyntiodd y grŵp hwn ar:

- Arweinyddiaeth addysgol.
- Polisi iaith.
- Strwythurau cymorth llywodraethol.
- Trefniadau cyllido.
- Cynllunio strategol.
- Systemau atebolrwydd.

Ymwelodd cyfranogwyr â chynrychiolwyr gweinidogaethau addysg, awdurdodau rhanbarthol a sefydliadau sy'n gyfrifol am ddatblygu iaith.

Ffrwd Waith Tri: Ymgysylltu Cymunedol a Chynhwysiant

Canolbwyntiodd y grŵp hwn ar:

- Modelau ymgysylltu â theuluoedd.
- Partneriaethau cymunedol.
- Hyrwyddo addysg ddwyieithog.
- Cefnogi newydd-ddyfodiaid.
- Darpariaeth Anghenion Dysgu Ychwanegol.
- Cynhwysiant o fewn addysg ieithoedd lleiafrifol.

Ymchwiliodd cyfranogwyr i sut mae ysgolion yn ymgysylltu â theuluoedd, yn hyrwyddo dwyieithrwydd, yn cefnogi hwyrddyfodiaid ac yn sicrhau mynediad teg i ddysgwyr ag anghenion ychwanegol.

Ar ôl yr ymweliadau rhyngwladol, lluniodd pob grŵp adroddiadau manwl ac astudiaethau achos a gafodd eu craffu ar y cyd. Cyfuniwyd y canfyddiadau i nodi themâu, gwerthuso eu perthnasedd i Wreccsam ac i ddatblygu argymhellion ar gyfer ymarfer yn y dyfodol.

Canfyddiadau Allweddol

Mae Addysg Ieithoedd Lleiafrifol Lwyddiannus yn Gofyn am Ddull System Gyfan

Efallai mai'r canfyddiad cryfaf a mwyaf cyson oedd nad yw datblygu ieithoedd lleiafrifol yn llwyddiannus byth yn cael ei gyflawni gan ysgolion yn unig. Ar draws New Brunswick a Québec, roedd iaith yn cael ei hystyried yn gyfrifoldeb cymdeithasol a rennir.

Roedd ysgolion yn gweithio mewn partneriaeth agos â sefydliadau cymunedol, adrannau'r llywodraeth, asiantaethau diwylliannol, cyflogwyr a theuluoedd i greu amgylcheddau lle'r oedd dwyieithrwydd yn cael ei werthfawrogi ac yn weladwy.

Y neges a glywyd dro ar ôl tro oedd:

Mae'r iaith yn perthyn i bawb.

Roedd datblygu iaith yn cael ei ystyried yn gyfrifoldeb cymdeithasol ar y cyd yn hytrach nag yn gyfrifoldeb addysgol yn unig.

Mae hyn yn cynrychioli gwers bwysig i Gymru. Er bod ysgolion yn chwarae rhan ganolog mewn caffael iaith, mae twf cynaliadwy yn gofyn am ddefnydd ehangach o'r iaith, ei gwelededd a chefnogaeth gymunedol.

